

Ole Vind 21. juni 1944-6. maj 2024. Foto: Joachim Adrian.

Ole Vind *in memoriam*

Jes Fabricius Møller

Ole Vind blev født 21. juni 1944 i Svaneke på Bornholm og døde den 6. maj 2024 efter længere tids sygdom. Hans far, Jakob Vind, oprindeligt vestjyde, var timelærer, senere overlærer, på Svaneke Skole, hans mor, Karen, f. Dam, var indfødt bornholmer. Hvor vidt forældrene kendte *Roskilde-Riim*, vides ikke, men Ole Vind blev med sit døbenavn knyttet til en tradition for frimodig tale, som den af Grundtvig i samme digt fremhævede hofprædikant for Christian IV stod for, og det med rette.

Han blev matematisk-naturvidenskabelig student fra Rønne Statsskole i 1962. Han glemte aldrig den dialekt, han var vokset op med, men som så mange bornholmere, der har forladt øen, talte han til daglig et velplejet rigsdansk. Alle, der har kendt Ole, husker hans særlige diktion. I et interview til Grundtvigs Højskoles hjemmeside har han selv fortalt om sit valg af levevej:

Som ung drømte jeg om en fremtid med min store passion, atomfysik, naturvidenskab. Jeg blev da også uddannet som cand.scient. i fysik og matematik fra Niels Bohr Institutet. Men så kom 1968 med bevidsthedsudvidelse, nej til hamsterhjul og materialisme, ja til ånd, fantasi og vilde drømme.

Det er ikke helt korrekt husket, for i 1968 var han stadig stud.scient. og engageret i *Det ny Samfund*, der stod bag Frøstruplejren i Thy. Han var i den egenskab talsmand for et forslag, der skulle kåre Ole Grünbaum som årets bedst klædte mand. Det var en ironisk protest imod den afstemning, som Dansk Herremoderåd havde iværksat. Prins Henrik vandt afstemningen, Otto Leisner blev nr. 2, men Grünbaum blev faktisk nummer

3 (*Land og Folk* 29. oktober 1968 og *Aalborg Amtstidende* 22. november 1968). Ole Vind blandede sig også i den offentlige debat om beatmusikken (*Aktuelt* 16. marts 1969) og deltog i den anledning i flere radio- og tv-udsendelser.

Som nybagt cand.scient. blev han i 1973 lærer på det netop grundlagte Ikast Gymnasium, og han underviste også en kort overgang på Praktisk Teoretisk Grunduddannelse, Tvinds udgave af HF, og på Ryslinge Højskole, inden han den 1. august 1976 blev ansat på Grundtvigs Højskole Frederiksborg i Ullerød vest for Hillerød. Han var tilknyttet skolen som lærer indtil sin pensionering i 2009 og som arkivar, bibliotekar og åndeligt faktotum til sin død. Han omtalte selv i førnævnte interview højskolen som “min redning som en fri skole uden statsfastlagt pensum og læringsmål, karaktergivning og eksamener”. Skolen har kvitteret ved at opkalde et undervisningslokale efter ham.

Det oprørke forlod ham aldrig, hvad rækken af forstandere for skolen i hans tid kan tale med om. Han var også engageret i den lokale afdeling af miljøorganisationen NOAH. Som sin skoles historiker var han nidkær anvender af det kildekritiske dissektionsbestik, og han glædede sig over at kunne punktere myter og pille helte ned fra piedestaler. Men under det rebelske, der måske også somme tider kunne antage karakter af facon, lå en loyalitet mod traditionen og en optagethed af de idéer, der ligger til grund for de frie skoler, og den bagvedliggende idéhistorie i en bredere forstand. At han som kollega var grænseløst gavmild med sin indsigt og erfaring, kan jeg, der var lærer på skolen 1996-99 og bestyrelsesmedlem sammesteds fra 2011, bevidne. Jeg står i intellektuel gæld til Ole Vind, og det forhold, at han optrådte som opponenter ex auditorio ved mit disputatsforsvar i 2019, og ikke mindst den måde, han gjorde det på, var udtryk for en akademisk generøsitet, der er sjælden.

Oles interesser og indsigt favnede bredt. Han var frankofil og lige så optaget af tysk historie. Med sig fra ungdomsoprøret bar han en interesse for bl.a. Marx, Jung, Reich og Freud, og han var antagelig med sin faglige baggrund en blandt meget få, der faktisk kunne forstå, hvad matematikeren Oswald Spengler egentlig mente med *Untergang des Abendlandes* and all that jazz.

I sit valg af påklædning og frisure fastholdt han Ole Grünbaum som æstetisk forbillede. Imidlertid blev han i stadig højere grad også forvalter af en europæisk idéhistorisk kulturarv med vægt på fransk og tysk

oplysningsfilosofi. Dette udblik lå også til grund for hans disputats om Grundtvigs historiefilosofi fra 1999, i hvilken han beskrev Grundtvig som en på nogle punkter original dansk udgave af sin tids europæiske filosofi, en amalgameret af oplysningstidens fremskridtstro, idealistisk historiefilosofi og kristen eskatologi. Den fortolkning var præget af traditionen efter Karl Löwith.

Disputatsen blev anmeldt i både videnskabelige og folkelige tidsskrifter og i dagspressen. Sigurd Aa. Arnes bemærkede i sin anmeldelse i dette tidsskrift, at disputatsen “både i sig selv er et betydelig verk og interessant som tidstypisk fenomen. Som all god humanistisk forskning er Vinds avhandling sprunget ut av en eksistensiell problemstilling: Hvordan skal vi i dag forholde oss til arven fra Grundtvig – i en tid da hverken hans kristne tro eller hans nasjonalitetsbevissthet lenger er selvfølgelig for alle?” (*Grundtvig Studier* 2000, 239).

Disputatsen blev anerkendt som udtryk for sin forfatters lærdom og indsigt og blev anledning til en frugtbar debat om bl.a. Grundtvigs betydning som formidler mellem oplysning og romantik, men står også lidt som en isoleret monolit i Ole Vinds eget ret omfattende forfatterskab. Han skrev ikke meget i f.eks. *Grundtvig Studier* efter 1999 – eller før for den sags skyld. Måske var emnet for ham bare udtømt. Måske var han så meget højskolemenneske, at disputatsen endte med at blive mere en gæsteoptræden i end et medlemskort til Grundtvigforskningen. Han var som fri ånd og intellektuel mere i slægt med fornemme højskoleskikkelser som Holger Begtrup, C.P.O. Christiansen – begge tidligere forstandere på hans egen højskole – Knud Hansen eller Jørgen Bukdahl end indehavere af ordinære professorater. Ingen nævnt, ingen glemt.

I modsætning til andre forskere blev Ole Vind ikke fornærmet over kritik, og han optrådte også ved konferencer og akademiske handlinger med oprejst pande og var selvfølgelig den første, der meldte sig som spørger, når fremtrædende intellektuelle gæstede Grundtvigs Højskole. I den anledning kunne en uforberedt gæst godt blive taget på sengen, hvis vedkommende havde undervurderet den intellektuelle kraft, der kunne udgå fra en, der i det ydre ikke lignede andet end hønsestrikk og grydeklip, men som viste sig at kunne sin Hegel, Voltaire eller Herder på fingrene.

Disputatsen adskiller sig fra så mange andre afhandlinger om Grundtvig derved, at der er en afgrund mellem dens forfatter og dens genstand, som Niels Højlund bemærkede i en anmeldelse (*Højskolebladet* nr. 16

1999). Ole Vind var åbenlyst kritisk over for Grundtvig, der ifølge ham repræsenterede både fundamentalisme og nationalisme.

Mens det grænser til det trivielle at identificere Grundtvig som nationalist i de fleste af dette ords betydninger – ikke mindst under Treårskrigen – og mens hans kristelige omvendelse 1810-11 godt kan hjemle eftertidens prædikat af fundamentalisme i betydningen “den bogstavelige ordrette Forstand af Bibelen” (*Grundtvig Studier* 1955, 77), er det mere end vanskeligt at forstå den kirkelige anskuelse anno 1825, altså hvad bl.a. Steen Johansen har kaldt den egentlige grundtvigianismes gennembrud, som andet end netop et opgør med en bogstavtro fortolkning af Bibelen (jf. *Kirkens Gjenmæle*, 15). I den forstand står Ole Vinds fortolkning ret isoleret. Man skal i den forbindelse være opmærksom på, at Ole Vind på ingen måde repræsenterede en vulgær rationalisme. Han havde netop sans for den Grundtvig, der af sin samtid blev afskrevet som gal. Ole havde en svaghed for det profetiske og det spirituelle og ikke mindst det åndelige. Det sidste, man forbandt med Ole Vind, var for så vidt det gejstlige, men gejsten havde han, og med den kom sansen for kæden af kærminder.

Han valgte for sig selv en begravelse med gejstlig betjening fra Ullerød Kirke, højskolens nabo og samlever, og det skal nok forstås som udtryk for en respekt for stedets ånd, tradition og historie, snarere end at han med samme selvfølge som Grundtvig skrev under på den apostolske trosbekendelse. For så vidt Ole Vind på den baggrund ikke ville kaldes kristen, må han i sit hinsides finde sig i prædikatet oprørsk konservativ. Hans forhold til historien var præget af både hengivenhed og fremmedgørelse. Han abonnerede på den hermeneutiske pointe, at vi alle er indfældet i historien, og at vi netop derfor ikke kan løbe fra den, herunder dens tragiske indedyrd. Som han skrev i et brev til denne nekrologs forfatter i anledning af nogle kommentarer til disputatsen:

Jeg er helt enig med Niels Højlund, når han i sin anmeldelse af min bog til slut konstaterer, at der er en afgrund mellem Grundtvig og mig – den afgrund rummer jo bl.a. 1. og 2. verdenskrig, Hiroshima, GULAG og Auschwitz (...) For mig kan ingen pinsesalmers tonebrus slå bro over den afgrund – det kan kun den hermeneutisk-idehistoriske dialog med Grundtvig – på vor tids præmisser.

Litteratur

Malm, Lars Gottschau (2009), *Ungdomsoprør og beatmusik*, kandidatspeciale, RUC.

Mejlhede, Jakob (2024), "Mindeord om Ole Vind", Grundtvigs Højskoles årsskrift.